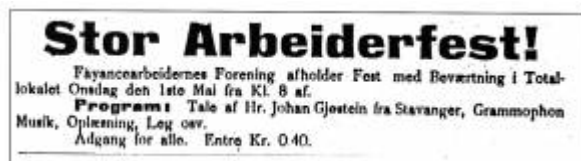

Første mai - 1. mai

Dagen er den internasjonale demonstrasjonsdagen for arbeiderbevegelsen, innstiftet av stiftelseskongressen for den annen internasjonale i Paris 1889. Inntil den første verdenskrig stod kravet om 8-timers arbeidsdag i forgrunnen ved demonstrasjonene, senere har dagen gjerne gitt uttrykk for arbeiderbevegelsens krav, program og idéinnhold til enhver tid. I Norge har 1. mai vært offentlig flaggdag fra 1935 og offentlig høytidsdag og lovfestet fridag siden 1947. Den første 1. mai-demonstrasjonen i Egersund fant sted i 1901. Det var **Egersund - Flekkefjordbanens Arbeiderforening** som sto bak arrangementet. De hadde klart å samle 150 mann til demonstrasjonstoget som "under livlig musikk og kanonernes torden" gikk gjennom gatene. Deltakerne var hovedsakelig tilreisende jernbanearbeidere, og "af Byens hæderlige Arbeiderbefolkning deltog saa godt som næsten ikke en eneste Mand."

Det gikk så flere år før dagen igjen ble markert i Egersund. Først i 1907 inviterte den relativt nystiftede **Fayancearbeidernes Forening** til "stor arbeiderfest", men de våget ikke å arrangere demonstrasjonstog. Rundt 200 mennesker deltok på festen. Hovedparolen var kravet om 8-timers arbeidsdag. Etter noen år der feiringen besto av taler om ettermiddagen og fest om kvelden gikk det første demonstrasjonstog arrangert av lokale krefter gjennom gatene 1. mai 1913. Da var hovedparolen fortsatt krav om 8-timers arbeidsdag. I 1919 var det barnetog på 1. mai¹⁾, og et fyldig program ellers. Men konflikten i [arbeiderbevegelsen](#) på 1920-tallet satte sitt preg på den videre 1. mai-feiringen. Etter splittelsen i 1921 tok ikke Arbeiderpartiet sjansen på å arrangere tog og la opp til en heller beskjeden markering av dagen. I 1922 ble det igjen arrangert demonstrasjonstog, men det var kun rundt femti deltakere. I årene som fulgte var 1. mai-demonstrasjonene det eneste som kunne samle den splittede bevegelsen. Som regel var det Arbeiderpartiet som arrangerte demonstrasjonstog, mens de selv og [Kommunistene](#) hadde hver sine talere og fester etterpå.

Splittelse tar på krefter og selvtillit, og i 1930 tok ikke Arbeiderpartiet sjansen på å arrangere 1. mai-tog, "for ikke å risikere noe spektakel...". De ville nøye seg med et kveldsmøte. Det fant imidlertid ikke Kommunistene seg i, og de bestemte seg derfor å arrangere sitt eget tog. Oppslutningen om dette ble imidlertid særdeles dårlig: kun rundt 20 personer deltok. Ikke engang [musikkorpset](#) møtte fram. Det spilte imidlertid på Arbeiderpartiets kveldsarrangement. I 1935, da 1. mai hadde blitt offentlig flaggdag, var imidlertid begge partiene sammen om feiringen igjen.

I 1946 ble dagen feiret for første gang siden 1939. Feiringen bar tydelig preg av at landet igjen var fritt, og Dalane Tidende mente at det var mer en folkets dag enn en partidag. Flagget vaiet fra alle stenger, uansett politisk standpunkt, og i demonstrasjonstog deltok omkring 700 mennesker. I 1947, da dagen for første gang var offentlig høytidsdag og lovfestet fridag, ble den feiret med det mest omfattende programmet noensinne - omtrent samme opplegget som for [17. mai](#).

1. mai 1971. Demonstrasjonstoget i krysset Storgaten - Johan Feyers gate. Foto: Alf Fagerheim/DF

Storpolitikken og konfrontasjoner mellom øst og vest i etterkrigstiden førte igjen til splittelse i arbeiderbevegelsen, og i 1948 var det slutt på felles 1. mai-feiring i byen. Det ble Egersund Faglige Utvalg sammen med Arbeiderpartiet som kom til å dominere feiringen, mens kommunistene hadde sitt eget arrangement. Deretter kom flere år med to parallelle arrangementer det Arbeiderpartiet sto for det tradisjonelle mens kommunistene hadde en enklere markering. I 1954 sluttet kommunistene å offentliggjøre sitt program, men de fortsatte en tid med sin "private" feiring av dagen.

Siden har oppslutningen om 1. mai-feiringen vært varierende. Det har også vært ulike aktører på arrangementsiden. I 1973 var det for eksempel hele tre ulike arrangementer, et i regi av Arbeiderpartiet, et i regi av SF og et i regi av Faglig 1. mai-front, mens det året etter kun var en arrangør. I dag (2014) er det Arbeiderpartiet, SV og LO som står for arrangementet.²⁾

1)

Det skjedde bare en gang siden.

2)

Kilder: http://snl.no/17._mai; Harald Hamre: Egersund byhistorie, B2, s. 239 f, 351 f; Abram Kjell Sørdal/LO i Dalane: Fagbevegelsen i Dalane (1899-1999)

© Egersund byhistoriske leksikon
<https://www.dalanefolkemuseum.no/leksikon/>
 PDF produsert 01.03.2021 07:24.
 Artikkelen kan brukes fritt mot kreditering.

Produsert med støtte fra:
 Dalane Folkemuseum
 Museumsveien 20, 4373 Egersund
<https://dalanefolkemuseum.no>